

Jak efektywnie wykorzystać duży potencjał apteki szpitalnej

Pomimo iż przez aptekę szpitalną przechodzą miliony złotych, to nikt nie wydaje się być zainteresowany tym, jak skutecznie wykorzystać możliwości regulacyjne z nią związane w aspekcie ekonomicznym.

DR N. MED.
MARCIN CICHON

Kierownik apteki
Zespołu Szpitali
Miejskich w Chorzowie,
śląski wojewódzki
konsultant ds. farmacji
szpitalnej

W pracy konsultanta wojewódzkiego do spraw farmacji szpitalnej na co dzień mam styczność z bolączkami trawiącymi rodzimą służbę zdrowia. Poczynając od braków kadrowych dotyczących zarówno kadry lekarskiej, jak i pielęgniarzkiej, a kończąc na niedoborach personalnych w aptece szpitalnej.

Kontrolowane apteki szpitalne bardzo często borykają się niedoborem kadry fachowej, co ma bezpośrednie przełożenie na efektywność ich działania. Pomijając już obowiązek ustawy określający minimalną liczbę farmaceutów w szpitalu, który został ustalony na poziomie 1 farmaceuta na każde 100 łóżek (nie wliczając w to kierownika), kadra zarządzająca szpitalem zdaje się nie doceniać i nie rozumieć znaczenia apteki w strukturach szpitala, co niejedno-

krotnie mogłoby być źródłem pokaźnych profitów przy odpowiednim podejściu.

Rola kierownika apteki szpitalnej

Zadziwiające jest to, jak kadra managerska, bez względu na to, czy są to ekonomiści czy lekarze zarządzający szpitalami, słabo rozumie i nie potrafi docenić olbrzymiego potencjału, jaki drzemie w aptece szpitalnej, która *de facto* jest sercem szpitala. Apteka może stanowić doskonały ośrodek regulacji kosztów, bo to przecież tu przyjmowane są, a potem dystrybuowane zamówienia dotyczące zarówno leków, jak i sprzętu na oddziały szpitalne. Dobry kierownik apteki szpitalnej powinien, oprócz posiadania wiedzy merytorycznej, być świetnym managerem, potrafiącym zadbać o ograniczenie kosztów poprzez umiejętną ►

Do obowiązków kierownika apteki należy przynajmniej cokwartalna kontrola apteczek oddziałowych, dotycząca zapasów, jak i przechowywania leków, z uwzględnieniem stanów leków narkotycznych i psychotropowych

► współpracę z wszystkimi jednostkami szpitalnymi. Bardzo ważna jest współpraca pomiędzy kierownikiem apteki a pielęgniarką naczelną, która skupia u siebie całkowitą wiedzę na temat tego, co dzieje się w szpitalu. Począwszy od aktualnego obłożenia łóżek na poszczególnych oddziałach szpitalnych, jak i planowanych w danym dniu zabiegów operacyjnych czy wypisach pacjentów, które są raportowane podczas porannej odprawy. Uzyskane w ten sposób informacje mogą posłużyć do lepszego planowania zamówień w aptecze szpitalnej, która zestawia zapotrzebowania lekowe i sprzętowe z oddziałów z aktualnym obłożeniem i koryguje je w sytuacji zbyt-nych odchyleń. Takie działanie w dużej mierze zapobiega tworzeniu zapasów, ale będzie wiarygodne dopiero wtedy, gdy rozchody z oddziałów robione są na bieżąco, bo tylko wtedy nie będzie dochodziło do przekłamań.

Do obowiązków kierownika apteki należy przynajmniej cokwartalna kontrola apteczek oddziałowych, dotycząca zapasów, jak i przechowywania

leków, z uwzględnieniem stanów leków narkotycznych i psychotropowych. Pozwala to, przy współpracy z pielęgniarkami oddziałowymi, wychwycić zalegające pozycje i przesunąć je na inne oddziały w celu ich wyrotowania, aby nie dopuścić do przedterminowań.

Bardzo ważny jest kontakt kierownika apteki z dyrektorem do spraw leczenia, który powinien odbywać się w miarę możliwości codziennie, co pozwala na konsultacje związane z proponowanymi przez dany oddział terapiami, które niejednokrotnie budzą wątpliwości z punktu widzenia merytorycznego, nie wspominając już o ekonomicznym. Wielokrotnie podczas wizytacji szpitali okazywało się, że dyrektor ds. leczenia nie wiedział nawet, gdzie znajduje się apteka szpitalna, ponieważ nigdy tam nie był, bo nie było takiej potrzeby – zwykle takie były tłumaczenia. Nie najlepiej to świadczy o kompetencjach menadżerskich kadry zarządzającej.

Apteka w kontekście ekonomicznym

Wiele ośrodków w Polsce zaczyna doceniać przydatność farmaceuty w szeroko rozumianym procesie farmakoeconomicznego szpitala. Dobrym przykładem są farmaceuci, którzy pracują na oddziałach szpitalnych, analizując historie chorób leczonych pacjentów. Szacuje się, że w ten sposób, poprzez wykrywanie interakcji lekowych, rocznie można zaoszczędzić nawet do 30% całkowitych wydatków na leki, co w sytuacji, gdy ogląda się każdą wydaną złotówkę, wydaje się wysoce pożądane. Problemy dotyczą najczęściej źle dobranych czy przedłużających się niepotrzebnie terapii antybiotykowych, które często skutkują wieloogniskowością zakażeń *Clostridium difficile* i niepotrzebnymi dodatkowymi ►

**mgr farm.
Julita Tyburska**

Specjalista ds. klinicznych
w firmie KONKRET Sp. z o.o. Sp.k.

Rola farmaceuty i współpracy interdyscyplinarnej na terenie szpitala jest kluczowa do poprawy zarówno szeroko pojętej farmakoterapii, jak i kondycji finansowej szpitala. To farmaceuci dysponują pełną wiedzą na temat leków oraz są specjalistami w kwestii gospodarki lekowej. Warto wykorzystać ten potencjał i dać farmaceutom narzędzia, które pozwolą im skupić się na ich kluczowej roli.

Do takich narzędzi należą m.in. automaty magazynowe, które odciążają personel apteki ze żmudnych zadań związanych z magazynowaniem leków oraz kontrolą ich losów na terenie szpitala. Układanie w magazynach, pełna kontrola czy też fasowanie leków na pacjentów to tylko niektóre z zadań, które mogą być całkowicie zrealizowane przez automaty.

Warto wspomnieć również o niezwykle istotnym czynniku finansowym, jakim są daleko idące oszczędności wynikające z wdrożenia automatyzacji w sferze gospodarki lekowej. Z raportu *Grand View Research* wynika, że w 2021 roku światowy rynek robotów farmaceutycznych wygenerował przychody sięgające niemal 163 mln dolarów. Do 2030 roku rynek będzie rość w średniorocznym tempie 9,2 proc., co oznacza, że przychody wzrosną do niemal 360 mln dolarów.

Istotna jest również współpraca kierownika apteki z przedstawicielami firm medycznych. Szczególnie warte uwagi są firmy zatrudniające w swoich szeregach doświadczonych farmaceutów, którzy specjalizują się w tej innowacyjnej branży, bo to one są w stanie realnie sprostać zadaniu wdrożenia automatycznych systemów magazynowych z sukcesem.

- ▶ wydatkami związanymi z wydłużonym czasem hospitalizacji.

Świetnym przykładem kontekstu ekonomicznego jest współpraca pomiędzy apteką a oddziałem chemioterapii, która może przynieść wymierne korzyści zwłaszcza w aspekcie finansowym, co jest związane z ograniczeniem strat drogich leków cytostatycznych wynikających ze stosowanych dawek, które da się ograniczyć poprzez odpowiednią kumulację pacjentów w dniu podaży oraz zmiany w ordynacjach leków ze względu na drogę podania, co ma kluczowy wpływ na ograniczenie strat.

Uważam, że współpraca z przedstawicielami firm farmaceutycznych przynosi wiele korzyści nie tylko w obszarze ekonomii, ale także w kwestii poprawy bezpieczeństwa terapii, jak również w kierunku wzrostu jej skuteczności, na czym nam wszystkim powinno najbardziej zależeć

Bardzo ważna jest współpraca kierownika apteki z laboratorium, dzięki której określa się profile mikrobiologiczne poszczególnych oddziałów, kształtuje się prawidłową politykę antybiotykową szpitala. Farmaceuci kontrolują zużycie antybiotyków w dawkach dziennych na pacjenta, biorą czynny udział we wprowadzaniu odpowiednich procedur ograniczających bezrefleksyjne stosowanie antybiotyków szerokok zakresowych, co wpływa nie tylko na zmniejszenie kosztów, ale także na poprawę bezpieczeństwa pacjenta.

Nie bez znaczenia jest ścisła współpraca pomiędzy apteką a działem statystyki, co pozwala zweryfikować prawidłowość rozliczenia wykonanych procedur żywienia pozajelitowego. Wielokrotnie podczas kontroli okazywało się, że szpital zamiast zarabiać na tej dobrze wycenionej procedurze nie tylko nie zarabiał, ale jeszcze do niej dokładał w wyniku błędnego sprawozdawania wykonanych procedur lub całkowitego braku ich sprawozdawczości. Przykładem może być jeden ze śląskich szpitali, gdzie roczne straty z tego tytułu sięgnęły kilkudziesięciu tysięcy złotych.

Moja praca w szpitalu to także bardzo ścisła współpraca z głównym księgowym w kwestii budżetowania rocznego oddziałów. Zestawienie informacji dotyczących wydatków na leki i sprzęt na dany oddział

z wykonaniem kontraktu. Takie analizy porównawcze dobrze jest prowadzić na bieżąco, przynajmniej raz w miesiącu, co pozwala uchwycić i reagować w odpowiednim momencie na występujące odchylenia, a nie, jak to często bywa, pod koniec roku szukać przyczyn niepowodzenia finansowego, kiedy już nie można zrobić nic, poza ewentualnym wyciągnięciem wniosków na przyszłość.

Kilkukrotnie spotkałem się z sytuacją, że dyrekcje szpitali utrudniają lub wręcz zakazują wizyt przedstawicieli firm farmaceutycznych w aptece i na terenie szpitala, co zasadniczo wpływa na niekorzyść placówki. Trudno tu dopatrywać się jakiegokolwiek logiki, skoro z samej definicji kierownik apteki odpowiada za gospodarkę i politykę lekową szpitala i to powinno leżeć w kwestii jego jurysdykcji. W dzisiejszym świecie bardzo trudno jest nadążyć za szybko zmieniającymi się technikami leczenia, nowościami w obszarze farmakoterapii, nowymi lekami generycznymi, wskazaniami itd. Bardzo ważny jest kontakt z firmami farmaceutycznymi, które przynoszą nowości z rynku, pomagają wprowadzić nowe, skuteczniejsze preparaty do leczenia, przekazują istotne informacje na temat programów lekowych.

Osobiście uważam, że współpraca z przedstawicielami firm farmaceutycznych przynosi wiele korzyści nie tylko w obszarze ekonomii, ale także w kwestii poprawy bezpieczeństwa terapii, jak również w kierunku wzrostu jej skuteczności, na czym nam wszystkim powinno najbardziej zależeć.

Wielokrotnie wykorzystywałem współpracę z przedstawicielami firm farmaceutycznych do wprowadzenia nowego sprzętu jednorazowego do szpitala, poprzez dając to wielotygodniowymi testami na oddziałach dzięki otrzymanym darowiznom. Pomogło to w wielu przypadkach w doborze lepszego i często tańszego asortymentu przy pełnej aprobacie pracującego personelu, który miał decydujące zdanie przy jego wyborze.

Podsumowanie

Przytoczone przykłady bardzo dobrze uświadamiają, jak słabo wykorzystywany jest potencjał apteki szpitalnej i jak wiele jest jeszcze do zrobienia w tym obszarze. Zdumiewające jest to, że pomimo iż przez aptekę szpitalną przechodzą miliony złotych, to nikt nie wydaje się być zainteresowany tym, jak skutecznie wykorzystać możliwości regulacyjne z nią związane w aspekcie ekonomicznym. Próbuje się oszczędzać na papierze toaletowym lub ksero, oszczędzając grose, jednocześnie pozwalając przeciekać prawdziwym pieniądzem przez palce.

Dopóki zarządy szpitali nie zrozumieją, że warto jest ściśle współpracować z kierownikiem apteki, pozwalając mu działać w wielu obszarach czy wspierając go zatrudnieniem dodatkowego personelu, dopóty kondycja finansowa szpitali będzie słaba i nie będzie się w stanie poprawić bez dofinansowania zewnętrznego.